

(aug 2007 ontvangen van Zwerus (John) de Nooy 09.02.19, geb 1924, Janzoon, Australië)
 Ingescand door Ria Snoek, geb 1954, Johandochter

Roetert Brussen, geb 7/5/1916, overl 9/5/2005 09.02.16 was gehuwd met Paulien de Nooij 09.02.16, Jandochter

*****

Ter nagedachtenis aan
 Roetert Brussen,
 onze zo geliefde vader

Naar aanleiding van de ziekte en het overlijden van papa hebben wij overweldigend veel hartverwarmende reacties gekregen.

Papa was ook zo'n beminnelijk mens, die altijd zo positief mogelijk in het leven stond. Hij was ook zelf erg geïnteresseerd in anderen en hij leefde intens met je mee, in goede en in kwade dagen. Het is diverse malen gebeurd dat hij ons zeer ontroerde dingen vertelde over iemand in zijn vriendenkring die iets heel verdrietigs had meegemaakt.

Papa heeft een lang en bewogen leven gehad en hij heeft wat van zijn vroege herinneringen opgeschreven. Het is een lang verhaal geworden, waarin een tijd wordt beschreven die inmiddels reeds vervlogen is, maar waarvan wij als kinderen de verhalen nog hebben gehoord en waarvan wij zelf ook nog de laatste resten hebben meegemaakt tijdens onze logeerpartijen op de oude boerderij. We willen u daar graag in laten delen om op deze manier nog wat herinneringen aan papa's leven op te halen.

Op 7 mei 1916, toen in grote delen van Europa de 1ste wereldoorlog nog woedde, werd papa geboren als laatste kind in een groot gezin. Zijn vader heette Cornelis Breunis Brussen en zijn moeder heette Brandje Davelaar. Ze woonden op een meer dan 200 jaar oude boerderij aan de Hoekelumse Brinkweg nr. 5 in Bennekom. Papa groeide op in de vrije natuur.

Het was daar een klein paradijsje. Alles was er: de tuin met heel veel bloemen en alle mogelijke bessensoorten, de boomgaarden met vele soorten appels, pruimen en peren. Papa's oudste broer, Roelof, die kweker van beroep was, had verschillende soorten appels op één stam geënt, zodat er een aantal bomen stonden met b.v. drie soorten appels eraan. Ze hadden zo'n 130 fruitbomen en daaronder waren o.a. Bloemzoet, Jasappels, Bellefleur, Jonathan, Goudrenet, Holemans. En peren: Merede merode, Winterjannen, Maagdeperen, etc. En pruimen: blauwe pruimen, gele pruimen, eierpruimen, krieken en kroosjes. En tenslotte waren er de velden met graan en de manshoge maïs.

Dan waren er de kippen, de koeien, de varkens en het paard dat een stal had op de lemen deel, net als de koeien. In de winter als alle dieren op stal stonden was

het daar heerlijk warm als je daar water moest gaan pompen. Papa vertelde ook dat ze kalkoenen hadden, maar die wilden steeds 's avonds in de bomen gaan slapen, en dan moesten ze de kalkoenen er telkens uit jagen en veilig in de schuur laten slapen. Roelof had een konijnenpol gemaakt. Dat was voor de jongere kinderen natuurlijk een bron van vertier. Ook waren er nog een paar katten; die mochten niet in de huiskamer want ze waren er om muizen te vangen. Het typische was: door de week liepen ze je niet in de weg, maar 's zondags als er niet gewerkt werd en je een wandeling ging maken, liepen ze met je mee. En natuurlijk hadden ze een hond, Hector, een lief beest én waaks, waarmee papa de bossen introk en die daar achter de konijnen aan ging.

In de zomer was het mooi als het koren rijp was: al die goudgele korenvelden met blauwe korenbloemen en rode papaver er tussen. Naar school liepen ze over een pad met aan beide kanten koren. Met het oogsten werd het koren tot "garven" gebonden en in "gasten" van elk tien garven rechtop gezet. Daar werd je op den duur heel handig in.

Ze verbouwden ook boekweit, dat had een heel mooie bloeiwijze. Het boekweitmeel was heel blank en fijn. Verder verbouwden ze spurrie, dat was een fijn en wijdvertakt groen kruid. Als ze het plukten, plukten de kinderen er eerst hele gangen in. Het was bestemd als veevoer. Verder ook koolraap. In de tuin verbouwden ze groenten voor eigen gebruik.

Papa heeft daar natuurlijk de liefde voor de natuur en voor dieren meegekregen. Toen Dini als kind een hond wilde hebben vond papa dat niet goed want zo'n hond zou een vreselijk leven krijgen in een rijtjeshuis in Badhoevedorp, waar hij niet vrij kon rennen en zo.....

Papa's ouders waren waarschijnlijk bij hun huwelijk ingetrokken bij de boerderij van de ouders van zijn moeder, zodat in de tijd van mijn vader ook zijn grootmoeder van moeders kant daar woonde. Zij had het niet zo gemakkelijk met al die kinderen om haar heen. Ook woonde er een broer van zijn moeder, oom Roet Davelaar, op de boerderij. Oom Roet beheerde de boerderij, terwijl papa's vader ging werken bij een tuinbouwbedrijf, "De Roghorst" in Wageningen. Later

ging zijn oudste broer Roelof daar ook werken, voornamelijk in de druiventeelt en druivenoogst.

De werkdagen waren toen nog heel erg lang, zodat papa zijn vader weinig zag. Toen men hem als klein kind eens vroeg hoe zijn vader heette, zei hij "oom Roet". Hij begreep helemaal niet waarom iedereen zo moest lachen. Papa's vader overleed in 1943, zodat wij hem nooit hebben gekend. Oom Roet was voor ons dan ook als een grootvader. Wij logeerden alle vakanties op de boerderij. Iedereen daar hield zoveel van ons en men zag ernaar uit dat wij weer terug zouden komen, speciaal ook oma en oom Roet. Die logeerpactijen op de boerderij hebben voor een groot deel aan onze gelukkige jeugd bijgedragen.

Als jongetje had papa twee vriendjes, Bart van Eist en Jan Huijser. (Bart van Eist is later in het verzet omgekomen; er is in Bennekom nog een plantsoen naar hem genoemd.) Ze gingen eens naar het bos en zochten dennenappels, die konden zo mooi fikken en stinken. Bart had lucifers meegenomen. Toen er nog maar één lucifer over was, staken ze wat droog gras aan om toch vuur te hebben. Het gevolg was dat het vuur met een vaart door het gras het bos in schoot. Ze probeerden het nog te blussen met petten met zand maar dat lukte natuurlijk niet. Er ging een groot stuk bos verloren en de jongetjes moesten met zijn drietjes 21 gulden betalen (voor elke blusser 1 gulden).

Papa vertelde: "Het bos was eigendom van baron van Wassenaar. Hij was eigenlijk een beetje een buurman. Wij hadden een groot stuk land, dat ingesloten lag binnen de landgoederen van de baron, en zijn pachtboeren hadden het recht van overpad over onze grond. Maar ook bij ons lag een stuk grond van de baron ingesloten in onze akkers, waar wij weer het recht van overpad hadden. Later hebben we geruild."

Papa had als jong kind al zo zijn eigen ideeën over hoe dingen moesten gebeuren. Toen hij een jaar of zes was moest hij een keer naar de kapper en toen die vroeg hoe hij geknipt wilde worden zei hij: "alles eraf". De kapper wilde dat niet meteen doen maar toen papa bleef aandringen werd hij toch kaalgeschoren. Zijn moeder was daar niet blij mee, maar nu zou het heel modern zijn geweest.

In die tijd speelden de kinderen in de bossen! Er was nog veel wild en er werd veel gestroopt. De kinderen trokken dan de strikken dicht, zodat er geen konijnen in konden komen vast te zitten.

Heel in het begin hadden ze op de fiets een kaarslantaarn, onderweg waaide hij vaak uit, en moest je hem met lucifers weer aan zien te krijgen. Later kwamen carbidlantaarns. Daarin zat carbid, waar water in drupte, zodat een brandbaar gas ontstond. Je

moest oppassen er niet teveel water in te laten druppen, want dan "verzoop" ie.

Papa trok toen hij jong was veel op met zijn jongste broer Geurt. Ze hadden twee vrienden, Dirk en Jan de Gooyer, ook broers, waarmee ze veel uitgingen. Ze waren toen in de leeftijd van 17 tot 20 jaar.

Op de leeftijd van rond de twintig, ging hij op de zgn. "jongelingsvereniging", waar ze om de beurt inleidingen hielden over geschiedenis, godsdienst, maatschappijleer, politiek, etc. Dat is erg opvoedend geweest. Ze leerden een onderwerp te behandelen, meningen te verdedigen, en hadden daarvoor goede studieboeken. De meisjes hadden identieke meisjesverenigingen. Eens in het jaar hadden ze op een of ander buitengoed zgn. "Bondsdagen" van de gezamenlijke jongelings- en meisjesverenigingen. Dat waren enthousiaste toogdagen, waar ook heel wat jonge mensen een partner opdeden.

Als jongste zoon, en de enige die mocht doorleren, ging papa na de lagere school naar de Middelbare Handelsdagschool met 4-jaar cursus.

De Handelsdagschool was in Wageningen, het was een openbare school. Ze hadden uitstekende leraren voor Nederlands, Duits, Frans en Engels. Verdere vakken: wiskunde, boekhouden, handelsrekenen, handelskennis, aardrijkskunde, scheikunde, natuurlijke historie en gymnastiek. Voor de gymnastiek maakten ze gebruik van het sportterrein van de H.B.S. Dat lag bij de H.B.S. boven op de Wageningse Berg. Tussen de middag bleven ze over om te eten, de "pedel" moest dan over hen waken, en dat was niet eenvoudig, met die opgeschoten jeugd. Als je je onder de les niet gedroeg, moest je voor de glazen deur staan. Nu en dan kwam de directeur door de gang, trok je naar buiten, en dan moest je hard lopen om niet een trap onder je achterste te krijgen.

In die tijd begonnen er al dingen uit Duitsland over te komen, waar Hitler naar de macht begon te grijpen. B.v. op de scholen gingen ze allemaal dezelfde baretten dragen. Bij de handelsdagschool stond er op "HDS" en bij de HBS-leerlingen "HBS". Zij kregen om de taal te gebruiken adressen om te corresponderen. Papa kreeg het adres van een Franse, een Engelse en een Duitse jongen. De Duitse jongen woonde in Anhalt. Die schreef een enthousiaste brief: hij was bij de Hitler-jugend, en eindigde de brief met: "Dein Freund für ewig!" Maar toen papa terugschreef niets te moeten hebben van het nationaal socialisme, was die eeuwigheid voorgoed voorbij.

Papa's eerste kantoorbaan was bij een graanbedrijf annex molen, op de Wageningse Berg in Wageningen. Toen de oudste zoon van de eigenaar lid van de NSB was geworden en nadat Duitsland het Saargebied had

veroverd, triomfantelijk zingend "Deutsch ist die Saar, die Saar ist Deutsch" binnenkwam, moest papa daar niets van hebben en is hij daar weggegaan. Hij kwam te werken op het kantoor van de Gemeente-Gasfabriek in Ede, waar hij ongeveer twee jaar is gebleven.

Vervolgens solliciteerde hij naar een betrekking op het Gemeentehuis, waar hij ook een paar jaar werkte. Maar ze kregen daar een NSB-burgemeester. Toen die kwam, heeft papa, beleefd als hij nog was, hem een brief gestuurd, dat hij niet onder hem werken wilde, en is hij tegelijk ondergedoken. Het gevolg was, dat er twee man politie bij zijn ouders kwamen, die zeiden: "U weet zeker niet, waar uw zoon is en nu komen we elke woensdag weer vragen, waar hij is. Als u dan een kopje koffie klaar heeft, zou dat best gezellig zijn." Dus wist hij, dat hij niet op woensdag thuis moest komen.

Papa vond een adres in Amsterdam aan de Joos Banckersweg, bij een mevr. v. d. Peppel, die toen rond de vijftig was. Daar waren nog twee jongelui uit Amsterdam ondergedoken. Omdat hij niemand kende in Amsterdam, heeft hij de plaatselijke Geref. predikant opgezocht en hem verteld, wie hij was en waar hij nu woonde. De eerste de beste zaterdag kwam mevr.v.d.Peppel boven en zei: "Er staan twee politieagenten aan de deur, die naar u vragen. Hij dacht: "Hoe kunnen ze me nu al opgespoord hebben?" Maar toen ze boven kwamen, zei de één: "Ik kom als ouderling van de kerk, en we komen u zeggen, dat we als politie u zullen beschermen waar mogelijk." En later, als er een razzia was, kwam hij waarschuwen: "Je moet een dag of twee bij mij in huis komen, tot het weer voorbij is."

Papa had een baan gevonden bij Rederij Koppe aan de De Ruyterkade, als onderduiker. Plusminus anderhalf jaar later, moest hij bij de directie komen. Die zeiden "er is een verordening, dat als je je opgeeft als officieel personeelslid bij onze Rederij, je op de trein niet kunt worden opgepakt, zullen we dat maar doen?" Papa vond dat goed. Maar i.v.m.de sociale wetten, ging er ook bericht naar een overheidsinstelling. Die schreven naar de gemeente Ede, hoe het kon dat een ambtenaar van Ede, in vaste dienst, ook personeelslid was van een rederij. De man op het gemeentehuis, die dat moest behandelen, was een NSB'er, maar die was met vakantie, zodat een collega schreef: "Maak ,dat je wekomt, ik kan de brief wel een paar weken aanhouden vóór beantwoording." Papa heeft dit aan de directie verteld, en is toen ondergedoken naar Friesland, naar de plaats Makkum, en kwam daar in de kost bij een bakker (Geert Fabriek) en kreeg werk op het kantoor van een palingrokerij, firma Gebrs. v. d. Berg, aan het Vallaat.

Intussen wilden onze ouders trouwen. Ze vonden woonruimte aan de Pruikmakershoek nr. 7 in Makkum. Verzetsmensen hebben toen hun papieren uit het gemeentehuis van Ede gehaald en de papieren van mama in Renkum in het gemeentehuis geplaatst,

en die van papa in het gemeentehuis van Wonseradeel. Toen zijn ze "stilletjes" getrouwd in Renkum. Wel met een koets, want auto's reden er niet meer. De familie werd gevraagd onopvallend twee aan twee te komen naar het huis van een oom van Paulien in Oosterbeek. Ze zijn 's morgens getrouwd en 's middags op de trein gestapt naar Sneek en vervolgens per bus naar Makkum gereisd. Een dag tevoren had een expediteur hun spullen naar Friesland gebracht. Zo trouwden ze op 11 Juli 1944, zonder bruiloft.

Corrie, het jongste zusje van mama, kwam bij hen wonen omdat het ouderlijk huis was weg gebombardeerd en het gezin uit elkaar was gevallen. Het bleek, dat bij Fa. v.d. Berg veel Duitsers kwamen om gerookte paling te kopen. Toen een Duitser papa een sigaret aanbood, weigerde hij die, maar toen kwam de baas hem vertellen, dat hij in het vervolg niet moest weigeren, omdat hij met een groep uit het personeel en anderen in het verzet zat. Vaak kwamen heel hoge officieren en dronken met de baas nog al wat sterke drank, zodat ze wat loslippig werden, waardoor men achter bepaalde gegevens kwam. Dit ging heel lang zo door, totdat er iets mis leek.

Papa schreef:

Er was een onderwijzer opgepakt, (Bruggenkamp, uit Gaast), en men wilde weten, of er wat bijzonders aan de hand was. Toen werd mij gevraagd naar de Sicherheitsdienst in Sneek te gaan, om te vragen, of ik Bruggenkamp in de gevangenis mocht bezoeken. Ik kreeg 10 pond paling mee, dus op de fiets naar Sneek. Er was een smoes bedacht, ik moest Bruggenkamp spreken, omdat we samen in een handel in "zwart vlees" zaten en ik nu niet wist aan wie er geleverd moest worden. Het eerste wat ze zeiden : "kunnen wij ook van dat vlees krijgen ?" Ik zei natuurlijk "Ja". Toen zeiden ze: "Heb je soms ook wat voor ons meegebracht, net als zijn zwager, die we net de deur uitgetrapt hebben?" "Gelukkig had ik de paling nog aan de fiets hangen, en zei "Nee". Nu, dan kon ik ook ophoepelen.

De volgende dag, toen ik naar mijn werk zou gaan, zei de beneden buurman: "Ik zou maar niet naar kantoor gaan, want het loopt vol met Duitsers." Ik ging naar binnen en zei tegen Paulien: "Ik heb vervalste persoonsbewijzen, laat ik die maar thuis laten. Maar ik ga toch gewoon naar mijn werk. Als ik thuis blijf is dat net zo verdacht, en als ze dan bij ons aan huis komen, ben jij er ook bij betrokken". Ik was nog maar net het hekje uit, en daar stond een Duits soldaat, die mij waarschuwde "Mensch, geh zurück, warum würdest du dabei sein!"

Stom van mij, want ik zei: "Ich habe nichts zu verbergen." En meteen riep iemand van de

overkant van het Vallaat: "Ja, die moet je ook hebben!" Toen werd ik weggevoerd met nog ruim twintig man. Naast mij liep een jongen uit Limburg, die zei: "Brussen, wat moet ik doen? Ik heb nog papieren bij me!" Ik zei: "Probeer ze te laten vallen, misschien merken ze het niet." Ik weet niet, of hij dat ook gedaan heeft.

Wij werden naar de Marechausseekazerne gebracht. Die was naast het huis van onze beste vrienden, AH en Pier de Boer. Paulien is toen met Corrie naar hun huis gekomen, in afwachting van wat gebeuren zou. Zeven van onze groep werden naar een andere kamer gebracht, en we hoorden, dat ze zwaar werden mishandeld. Na een hele tijd werden we allen naar buiten gebracht, die zeven ook. Maar die werden toen weer naar binnen gebracht, en wij werden op een weiland gezet, met elk een soldaat vóór ons met gericht geweer. Dat duurde weer een hele tijd, toen kwam er een vrachtauto, waar wij werden opgeladen. En net toen wij zouden weggrijden, hoorden wij bij de kazerne geweerschoten.

Wij werden naar een oude tabaksfabriek in Sneek gebracht, welke was ingericht als gevangenis. Eerst liepen we nog boven om een ronde overloop, waarvandaan je naar beneden kon kijken. Daar beneden lieten ze gevangenen rondjes lopen. En daarbij was die onderwijzer Bruggenkamp.

Als hij recht onder ons was, noemde hij een naam, van één van die zeven, en toen riep hij: "dood". Toen wisten wij, dat die anderen dood waren, en konden eventueel op hen de schuld gooien. Toen begonnen de verhoren, ik ben vier keer verhoord. In die week werden er elke dag weer één of twee vrijgelaten. Op het laatst zat ik nog in een cel, en twee anderen, waaronder mijn baas, in een andere.

Toen moest ik bij een SS-officier komen, die zei: "Kun je in een uur in Makkum komen?" Ik zei: "Ja." Dat kon natuurlijk nooit lopende. Hij zei: "Dan ga je nu naar huis, maar je mag onderweg niemand aanspreken." Dus ik naar buiten. Ik had nog maar een paar stappen gedaan, toen er een fietser voorbij kwam, die zei "Kom je uit de gevangenis?" Ik zei: "Ja." Hij zei: "Stap maar bij mij achterop, dan ga je eerst naar mijn huis, dan zal mijn vrouw je eerst wat opknappen, en breng ik je naar Makkum." Toen ik daar aankwam, stonden er heel veel mensen me op te wachten en te juichen. Ik naar Paulien, en we waren zo blij. Maar toen kwam er iemand, die zei: "Je moet weer onderduiken, want vannacht gaan we die twee bevrijden, die nog in de gevangenis zitten." En we waren even radeloos, waar moesten we zo gauw heen? Maar toen kwam er weer iemand

zeggen: "Je kunt thuis blijven, want die twee anderen komen er in de verte aanlopen."

Twee dagen later kwamen de Canadese troepen, en waren de Duitsers gevlucht. Er was een heel vreemde stemming, vrolijkheid en gelach om de bevrijding, maar ook rouw om degenen, die nog maar zo net door de SS waren vermoord.

Het leven kon weer tot zijn normale gang komen. Paulien en ik, met Corrie achterop, zijn toen naar Bennekom gefietst, en dat was een weerzien, en alle verhalen over en weer! Het was April 1945. Ik weet niet zeker, of we toen Corrie al in Bennekom hebben gelaten.

Later solliciteerde papa bij de KLM en kreeg daar werk. Maar ze hadden nog geen huis in de omgeving van Schiphol. Papa is toen nog op twee adressen in Amstelveen in de kost geweest. Zaterdag vloog hij naar Leeuwarden en kwam dan met de bus in Makkum aan, en 's maandags kon hij vaak meerijden met zijn buurman, een expeditie, of ging weer met bus en vliegtuig terug.

Mama bleef met Dini, die in 1946 geboren was, in Makkum totdat ze een bovenwoning konden huren in Amsterdam aan de Karel du Jardinstraat 49, drie hoog, en daar werd in 1953 Elly geboren, een nieuw geluk! In 1956 was er het grote verdriet van een doodgeboren dochtertje.

Op de avond dat onze ouders in ons huis in Amsterdam arriveerden hebben ze elkaar plechtig beloofd zo snel mogelijk een huis buiten de stad te vinden. Dat viel helemaal niet mee en pas op 1 oktober 1960 konden ze een huis kopen in Badhoevedorp aan de Plesmanlaan nr. 34.

Wij dochters trouwden, en in de zeventiger en begin tachtiger jaren werden de kleinkinderen geboren en daar hebben onze ouders beiden nog van kunnen genieten.

Papa had een groot taalgevoel en ook veel humor. Hij zei ook wel eens dat hij ook best nog talen had willen studeren, of misschien geschiedenis. Hij hield van muziek en hij zong ook veel. Hij maakte bij Sinterklaas maar ook bij andere gelegenheden soms ineens gedichten, die zo to-the-point waren en dikwijls taalgrapjes bevatten, dat het een lust was om ze te lezen.

Al in 1966 was er bij mama kanker geconstateerd en ondanks de vele medicijnen en chemo-kuren is ze uiteindelijk op 29 april 1984 overleden, na jaren en jaren van ziekte en pijn. Uiteindelijk is papa met vervroegd pensioen gegaan om mama zelf te kunnen blijven verzorgen. Dat heeft hij nog enkele jaren met

heel veel liefde gedaan maar het was voor hem loodzwaar. Ze hielden zielsveel van elkaar en het was voor papa heel erg moeilijk zijn vrouw zo te zien lijden.

In het laatste deel van zijn leven heeft papa zich heel goed staande kunnen houden, altijd erop bedacht zichzelf goed te verzorgen en in beweging te blijven en vooral ook om in contact te blijven met de buitenwereld. Hij maakte tot in de laatste jaren van zijn leven nog nieuwe vrienden.

Het alleenzijn viel hem steeds zwaarder, maar hij bleef een fantastische vader, die toch opgewekt was en van wie je altijd op aan kon en die zich verdiepte in de dingen die je hem vroeg of die je met hem wilde overleggen.

Wij hadden een open en eerlijke relatie met hem; dat kon ook zo goed want tot het laatst bleef papa heel helder van geest en wat hij zei was altijd goed doordacht.

Ook voor zijn kleinkinderen was hij een zeer meelevende en moderne grootvader, die het heerlijk vond als je even bij hem op bezoek kwam, maar die ook zo af en toe per e-mail contact met ze hield. Je kon alles tegen hem zeggen; hij stond nooit met een oordeel klaar.

Wij zijn blij en dankbaar dat we deze man als vader hebben gehad en dat we hem zó lang hebben mogen meemaken. Wij missen hem nu al.

Dini & Elly

B.W. Brussen, e.v. A.C. van Strien
Langs de Baan 6
1422 KX Uithoorn

C.M. Buurma-Brussen
Lauwere 306
5403 XK Uden

juli 2005

juli 2005